

Είναι ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός εθνομάρτυρας ή ιερομάρτυρας;

[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες](#) / [Εκκλησία της Κύπρου](#)

Με αφορμή το μνημόσυνο του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού, ο οποίος μαρτύρησε στις 9 Ιουλίου του 1821, κατά την Ελληνική Επανάσταση, οι πατέρες της Ιεράς Μονής Μαχαιρά συνέγραψαν μια μελέτη στην οποία τεκμηριώνουν το γιατί ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου θα έπρεπε να λογίζεται ακόμα μέχρι στις μέρες μας ως ιερομάρτυρας και όχι ως σκέτος εθνομάρτυρας, χαρακτηρισμός που του αποδίδεται πλέον.

Το κείμενο αναφέρει τα εξής:

Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, στις μέρες μας χαρακτηρίζεται ως εθνομάρτυρας. Και λέγω στις μέρες μας, διότι ανατρέχοντας το επίσημο περιοδικό της εν Κύπρω Εκκλησίας «Απόστολος Βαρνάβας» από την αρχή της πρωτοεκδόσεώς του μέχρι και σήμερα, και παρατηρώντας τις επετειακές ομιλίες στο μνημόσυνο του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, διαπιστώνουμε ότι στην αρχή χαρακτηριζόταν ως ιερομάρτυρας ή ως μάρτυρας της Πίστεως και της Πατρίδος, και προϊόντως του χρόνου, αρχίζει να αποκαλείται εθνομάρτυρας.

Ο χαρακτηρισμός του Κυπριανού ως «μάρτυρος της πίστεως και της πατρίδος» ήταν φυσικό επακόλουθο, λαμβανομένου υπόψιν ότι οι αγώνες των Ελλήνων και μάλιστα η Επανάσταση του 1821, έγιναν για την πίστη του Χριστού και της πατρίδος την ελευθερία. Σε μας τους Έλληνες, πίστη και πατρίς συνυπάρχουν και συμπορεύονται μέσα στο διάβα των αιώνων. Ακόμη περισσότερο όμως για τον Κυπριανό είναι επάξιος ο ανωτέρω χαρακτηρισμός, καθότι ο ίδιος, στην Κτιτορική Πράξη του Παγκυπρίου Γυμνασίου, αναφέρει το ρητό «θνήσκε υπέρ πίστεως και

μάχου υπέρ πατρίδος», το οποίο έκανε πράξη στην ζωή του και στον θάνατό του.

Το γεγονός ότι κατέληξε να χαρακτηρίζεται ως εθνομάρτυρας, έστω και εάν αυτό παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες, δεν είναι τυχαίο, μάλιστα ανάγει την προέλευσή του από πολύ παλαιά, ήδη από το 1821. Φυσικά, και αυτό θα το τεκμηριώσουμε κατωτέρω, δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια της πραγματικότητας. Καθότι «εθνομάρτυρας» με την αυστηρή έννοια του όρου, δηλοποιεί τον μάρτυρα του έθνους, τον μάρτυρα της πατρίδος, τον ήρωα που έπεσε μαχόμενος στο πεδίο της μάχης, τον άνδρα εκείνον που πήρε τα όπλα και αντιπαρατασσόμενος στον εχθρό, ηρωικά μαχόμενος θανατώθηκε. Τέτοια παραδείγματα είναι, εκτός των άλλων και για κληρικούς ομιλούντες, ο Παπαφλέσας, ο Αθανάσιος διάκος κ.α.

Είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψιν το γεγονός ότι σε μας τους Έλληνες η διαχωριστική γραμμή μεταξύ πίστεως και πατρίδος είναι πολύ λεπτή, αφού και οι δύο όροι συνυπάρχουν και συμπορεύονται από τον πρώτον αιώνα μετά Χριστόν και εντεύθεν. Παρά τούτα όμως διακρίνονται, εξεταζομένων των λεπτομερειών της φύσεως του μαρτυρίου. Διότι το υπέρ πίστεως μαρτύριο προϋποθέτει ομολογία πίστεως. Νεομάρτυρας ή Ιερομάρτυρας αναδεικνύεται ο άνθρωπος εκείνος ο οποίος εξεταζόμενος μαρτυρεί Ιησούν Χριστόν, και για το όνομα του Κυρίου Ιησού τον θανατώνουν.

Στην περίοδο που εξετάζουμε, δηλ. την Τουρκοκρατία, επειδή ο αντίπαλος είναι οι Τούρκοι, όντες μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, και εμείς ορθόδοξοι χριστιανοί Έλληνες, Ρωμηοί, μας επιβουλεύονταν και επεδίωκαν ευκαίρως ακαίρως να μας θανατώσουν με το «του ψύλλου πήδημα», με φθηνές δικαιολογίες, εποφθαλμιώντας τα πλούτη μας ή φθονώντας την εξουσία που είχαμε, ή κινούμενοι από αισθήματα κατωτερότητας, μη ανεχόμενοι τον πλούτο της θείας δόξας που ως ορθόδοξοι χριστιανοί ενεδύθημεν διά του Βαπτίσματος και της Θείας Μεταλήψεως του Σώματος και Αίματος του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, μας κατεδίωκαν, κατά κύριον λόγον συκοφαντώντας μας. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους και επειδή είμαστε Ρωμηοί, επειδή είμαστε ορθόδοξοι χριστιανοί και Έλληνες, επειδή τα δύο μαζί ζυμωμένα υπάρχουν αδιάσπαστα και καταδεικνύονται στην τελειότατή τους μορφή μέσα από τον όρο Ρωμηός, και κατ' επέκταση Ρωμηοσύνη, γι' αυτό και σε μας η διαχωριστική γραμμή της πίστεως και της πατρίδος είναι πολύ λεπτή, χωρίς να σημαίνει ότι δεν μπορεί να διακριθεί.

Προσπαθώντας να διακρίνουμε αυτή την λεπτή γραμμή στην περίπτωση του Κυπριανού, είναι απαραίτητο να διεξέλθουμε τα γεγονότα του δικού του μαρτυρίου. Το μαρτύριο είναι μία εξέταση, και μέχρι να φθάσει ο άνθρωπος εκεί,

εργάζεται και προετοιμάζεται, ωριμάζει και προοδεύει, διδάσκεται και μαθαίνει, «μέχρις ότου καταντήσσει εις άνδρα τέλειον, εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος Ιησού Χριστού». Το μαρτύριο είναι που εξετάζει και αξιολογεί το μέτρον του πληρώματος Ιησού Χριστού. Το μαρτύριο είναι το απόσταγμα και το καταστάλαγμα μιας ζωής. Το μαρτύριο είναι η κορύφωση της ένδειξης αγάπης του ανθρώπου προς τον Θεόν.

Τα περί του μαρτυρίου του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού περιγράφονται από κάποιους περιηγητές, από διαφόρους ιστορικούς της εποχής εκείνης, μέσα από ειδησεογραφικά νέα εφημερίδων που κυκλοφορούσαν τότε, από αναφορές επιστολών πολύ κοντά χρονικά, η και λίγο μακριά από τα τραγικά γεγονότα, σε χρονικά σημειώματα, στο πρακτικό της διαδοχής του αρχιεπισκόπου, σε αναφορές του Γάλλου προξένου προς το εν Κωνσταντινουπόλει γαλλικό προξενείο, σε ποιητικά και θεατρικά έργα εμπνευσμένα από αφηγήσεις ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα, και αλλού.

Εξ όλου αυτού του υλικού, η πιο σπουδαία αναφορά, στην οποίαν δίνονται λεπτομέρειες του μαρτυρίου του, είναι αυτή του περιηγητή Josef Wolf. Αυτός, Εβραιογερμανός, πρώην παπικός και μετέπειτα προτεστάντης, βρισκόταν κατ' εκείνες τις ημέρες στην Κύπρο και παρευρέθηκε στο γεγονός της 9ης Ιουλίου 1821. Γράφει στις περιηγητικές του αναμνήσεις:

«Ούτω, ο Γουώλφ έσπευσεν εις Λευκωσίαν, αλλ' ότε αφίκετο εκεί, ο αρχιεπίσκοπος Κύριλλος και 127 χριστιανοί είχαν ήδη θανατωθή.

Ο Γουώλφ ήκουσε παρά των ελλήνων και ευρωπαϊών κατοίκων τας περί της σφαγής ταύτης λεπτομερείας.

Είπον ωσαύτως εις αυτόν ότι θα εχαρίζετο η ζωή του αρχιεπισκόπου, εάν ούτος ησπάζετο τον μωαμεθανισμόν. Αλλ' ο αρχιεπίσκοπος δεικνύων την λευκήν αυτού γενειάδα είπεν: " Υπηρέτησα τον Ύψιστον ως επίσκοπος του ποιμνίου τούτου επί 50 έτη, ώφειλον άρά γε να φανώ αγνώμων και να αρνηθώ το όνομα αυτού;".

Έπειτα έκαμε το σημείον του σταυρού και ανεφώνησε: "Τέκνα, έδωκα υμίν παράδειγμα". Και εξακολουθών να κάμνη το σημείον του σταυρού εσυνέχισεν: "Κύριε ελέησον, Χριστέ ελέησον", μέχρι της στιγμής, καθ' ην απεκεφαλίσθη.

Ο Γουώλφ διά της ενθέρμου αυτού μεσολαβήσεως διέσωσεν εξ εκ των χριστιανών, ων δύο έσωσαν την αθλίαν αυτών ύπαρξιν ασπασθέντες τον μωαμεθανισμόν. Ο Γουώλφ έλαβεν υπό την προστασίαν αυτού αρκετά τέκνα προυχόντων, οίτινες απώλεσαν την ζωήν αυτών».

Μία πρώτη ανάγνωση καταδεικνύει την ομολογία της πίστεως. Λαμβανομένου υπόψιν και του γεγονότος που μαρτυρείται από τους ιστορικούς της εποχής αλλά και μέσα από επιστολές, ότι 36 άτομα τον αριθμόν αλλαξοπίστησαν, μάλιστα επώνυμοι, ως και πλείστες όσες άλλες φορές κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας συνέβηκε, η ομολογία πίστεως που προηγείτο του μαρτυρίου ήταν δηλωτική, συνάμα δε ενδεικτική της αγιότητος του μάρτυρος. Επιβεβαίωση της αγιότητος αυτής καταχωρίζεται τόσο από την λαϊκή μούσα όσο και από την εκκλησιαστική υμνογραφία.

Στην πρώτη περίπτωση, ο λαϊκός ποιητάρης στιχουργεί:

«Ήταν καιρός καταδρομής και του Κιουτσούκ Μεχμέτη,
και πως το ενθυμήθηκα που ενενήντα έτη!...

... Μόνον ο γιός του Κιόρογλου ήταν για να μαλλώσει,
τον άγιον Κυπριανόν για να τον ι-γλυτώσει...

... Ο άγιος Κυπριανός βλέπει τους δεσποτάδες,
γονατισμένους στην γραμμήν με δίχα κεφαλάδες.

Ήρταμεν στον Κυπριανόν ν' αφήσουμεν τα άλλα,
επάνω στην συκαμινιάν εστήσαν την κρεμμάλλαν.

Εσταύρωσέν την τρεις φορές, μάλιστα ευλόγησέν την,
εις τον λαιμόν ο ίδιος έπιασεν κι έβαλέν την.

Τα όσα του εκάμασιν, τούτον εν παραπάνω,
τρία ημερονύκτια εκρέμμετουν τζειπάνω.

Εν τους τους εδιούσασιν να πάσιν να τους θάψουν,
εσχεδιάζαν την δουλειάν, ήταν για να τους κάψουν!

Κανείς να μην έρτει κοντά, με συγγενείς να κλάψουν,
επήσιν σαν μάρτυρες, μιάν ώραν εννά λάμψουν».

Στην δεύτερη περίπτωση, εκ του πληρώματος της Εκκλησίας αναδεικνύεται ένας νέος μελουργός, συνθέτοντας ασματική ακολουθία.

Πέραν της κατ' επανάληψιν καταθέσεως του αιτήματος αγιοκατάταξης του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού (τα σχετικά κείμενα καταχωρίζονται στον χρονολογικό πίνακα της υστεροφημίας του ανδρός), η αναφορά αυτού ως «ιερομάρτυρος» απαντάται ήδη απ' αυτό το έτος του μαρτυρίου του.

Στην «χάρτα» των Κυπρίων που εξεδόθη στις 6 Δεκεμβρίου 1821 -και δεν είναι μία αλλά υπάρχουν μέχρι στιγμής τουλάχιστον δύο-, δύο εκ των υπογραφόντων, ο ένας στην μία και ο άλλος στην άλλη, οι αρχιμανδρίτες Ιωαννίκιος και Θεοφύλακτος Θησέας, στην υπογραφή τους, αναφέρουν τον Κυπριανόν με τον χαρακτηρισμό «ιερομάρτυρας».

Για να εμβαθύνουμε και να εντοπίσουμε αυτό τον χαρακτηρισμό στον Κυπριανό, κατ' αρχάς να αναφέρουμε ότι «η πίστη θεωρείται η βάση της πνευματικής ζωής. Χωρίς την πίστη δεν μπορεί κανένας άνθρωπος να προχωρήσει στην πνευματική ζωή. Για να προχωρήσει κανείς και να αγωνισθεί πρέπει να πιστέψει, αλλιώς δεν υπάρχει λόγος να αγωνιστεί και να κάνει οτιδήποτε για να προχωρήσει στην πνευματική εν Χριστώ ζωή».

«Η αρχική πίστη γεννιέται, όπως λέει ο απόστολος Παύλος, με την ακοή του λόγου του Θεού λόγου που απαντά στις βαθύτερες αναζητήσεις του πνεύματός μας. Ακολουθώντας την πίστη αυτή, αγωνιζόμαστε με τη μετάνοια να καθαριστούμε από τα αμαρτωλά πάθη, πράγμα για το οποίο μας παρέχεται άφθονα η χάρη. Η εμπειρία αυτή στερεώνει την πίστη μας, αλλά σχεδόν ποτέ δεν είναι τέλεια, και μπορούμε να υποστούμε αμφιταλαντεύσεις που μας παραλύουν κατά τις ημέρες της ακηδίας και της εξασθενήσεως. Να, ο Πέτρος ταλαντεύτηκε ακόμη και μετά τη Θαβώρια αποκάλυψη. Αν όμως και στα βαριά παθήματα δεν χάσουμε την εμπιστοσύνη και την αγάπη μας προς τον Θεό, τότε αυτή (η αγάπη) με την ενέργεια του Θείου Πνεύματος μπορεί να γίνει «κραταιά» όπως ο θάνατος. Η πίστη αυτή είναι αληθινά τέλεια. Όποιος την βρει, εγγράφεται στο «βιβλίο της ζωής» (Αποκ. 17,8)».

Αυτή την πίστη ανιχνεύουμε στα κείμενα του Κυπριανού, τα οποία απηύθυνε προς το ποίμνιό του ως παιδαγωγός του εις Χριστόν. Βλέπουμε λοιπόν την αρχική του πίστη καταγεγραμμένη στην εγκύκλιό του «κατά Φαρμασώνων», στην φράση «παρά Πατρός, Υιού, και αγίου Πνεύματος της μόνης ασυγχύτου και αδιαιρέτου Τριάδος, του ενός τη φύσει Θεού».

Ακολούθως, η επόμενη πνευματική ανάβαση στην κλίμακα της πίστεως είναι η εμπιστοσύνη στον Θεό. Γράφει σε επιστολή του προς τον Πιεράκην Δημητρίου Κορέλλαν: «Χρειάζεται υπομονή, έως ότου ο άγιος Θεός παραβλέψη τας αμαρτίας μας και χαρίση μίαν κοινήν ειρήνην και ευρυθμίαν των πραγμάτων άμα και ευτυχίαν», στην δε εγκύκλιό του προς τους κατοίκους της Λεύκας σημειώνει: **«Ο δε φιλόανθρωπος Θεός, παραβλέψας τα αμαρτήματα ημών, είθε να παρέξη μίαν ειρηνικήν ευκατάστασιν, και ευλογίαν εις τα εργόχειρα υμών, και γεννήματα, κατά την έφεσιν και ευχήν της καρδίας ημών οπού νυχθημερώς αναπέμπομεν»** .

Τούτην την ευχήν της καρδίας του καταθέτει εγγράφως σε κατάλογο χρεών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής: «γένοιτο δε ημίν ίλεως Κύριος ο Θεός υπέρ τούτων (των τοπικών χρεών) και τοις πτωχοίς κατοίκους» . Αλλά και αλλαχού επισημειώνει,

προς πίστωσιν της αληθείας των προθέσεών του: «Παρακαλούμεν τον άγιον Θεόν να ελεήση υμάς και να δώση ευλογίαν εις τους κόπους σας και ευτυχίαν εις τους καρπούς και γεννήματά σας προς παρηγορίαν σας» · «μάρτυς Θεός» , «ημείς δε προστησάμενοι την θείαν βοήθειαν» .

Τρίτη βαθμίδα στην κλίμακα της πίστεως είναι εκείνη που οδηγεί στην ελπίδα, κατά τον Παύλειο λόγιο «έστι δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ου βλεπομένων» . Καταχωρίζεται και αυτή η βαθμίδα στα κείμενα του Κυπριανού: «Εκ τούτων λοιπόν έχομεν χρηστάς ελπίδας ότι θείω ελέει θέλομεν περάσει με την ενδοξότητά του πολλά καλά, ου μόνον ημείς, αλλά και όλοι οι ραγιάδες, και είθε να μην αποτύχωμεν τας ελπίδας μας» , καθότι, «αφιερώνοντες όλας τας ελπίδας σας εις τον άγιον Θεόν, και η αυτού άπειρος αγαθότης δύναται να απαλλάξη ημάς πάντων των δεινών» , και συνεχίζει να τους ενθαρρύνει πατρικώς γράφοντας: «έχετε ελπίδας εις το έλεος του αγίου Θεού, ότι δεν είναι κανέννας κίνδυνος η υποταγή και πίστις των πιστών ραγιάδων, οπού έως τώρα εφυλάχθη· είναι εγνωσμένη και εις το ίδιον κράτος του» . Όθεν, «χρεωστούμεν να προστρέξωμεν εις το άπειρον έλεος του αγίου Θεού μετά συντετριμμένης καρδιάς και μετανοίας, διά να παραβλέψη τας αμαρτίας μας, και να αφιερώσωμεν τας ελπίδας μας εις το ανεξιχνίαστον πέλαγος της ευσπλαγχνίας του, και η πάνσοφος αυτού παντοδυναμία θέλει οικονομήσει τα συμφέροντά μας».

Και αφού τους στερεώνει στην ελπίδα, τους αναβιβάζει στην τελευταία βαθμίδα, που είναι η «πίστις δι' αγάπης ενεργουμένη» . Τους παροτρύνει λοιπόν, στην εγκύκλιό του την προτρεπτική διά παράδοσιν των όπλων: «Όθεν τέκνα περιπόθητα αυτόν τον λαμπρόν χαρακτήρα, αυτό το λελαμπρυσμένον πρόσωπον, να πασχίσωμεν εις αυτούς τους καιρούς, διά την αγάπην του Ιησού μας Χριστού, να φυλάξωμεν καθαρόν και αμόλυντον» . Όλα τα της καθημερινής ζωής εντάσσονται στην πνευματική σφαίρα και προοδοποιούν την άνοδο της αρετής.

Την επιθυμία της τελειότητας της αρετής του ποιμνίου του την είχε ήδη εγχαράξει προ χρόνων, μέσα στην ιδρυτική πράξη της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας, γράφοντας: «να γίνωνται άνδρες θεοσεβείς, φρόνιμοι, πολιτικοί, χρηστοήθεις, δίκαιοι, φιλοπάτριδες, φιλέμποροι, οπού να ημπορούσι να προσπορίζωνται τα συστατικά της ζωής αυτών με τρόπους δικαιοσύνης, και όχι να περιφέρωνται τήδε κακείσαι τηνάλλως, εν απορία και αμηχανία το πλείστον διάγοντες» .

Θέλοντας να επιδείξει την εν Χριστώ τελείωση, πατρικώς προτρέπει και αρχιερατικώς προσκαλεί, λαμβάνοντας αφορμήν εκ των επισυμβαινόντων, και καταγράφει στο κύκνειο άσμά του, στην εγκύκλιο προς τους κατοίκους του κατηλλικίου Κυθρέας: «Να απορρίψωμεν κάθε πάθος και ψυχρότητα, οπού έχομεν εις τους αδελφούς μας και να εγκολπωθώμεν την απάθειαν και γνησίαν αγάπην,

την προς αλλήλους, καθώς διδάσκει ο ειρηνάρχης Θεός μας εις όλον του το ιερόν Ευαγγέλιον. Και αυτή είναι η μόνη αρετή, οπού ζητείται από το γλυκύτατόν του στόμα του Ιησού μας, και οπού δύναται να εξιλεώση τον άγιον Θεόν και να καλύψη πλήθος των αμαρτιών μας» . Είναι πολυσήμαντα τα ανωτέρω, καθότι δι' αυτών επιδιώκει να εκριζώσει και το παραμικρό ζιζάνιο μίσους και έχθρας, διχόνοιας και πάθους. Με κόπο και επιμέλεια εργάζεται την σπορά του λόγου του Θεού στο ποίμνιό του, την αγάπη και την αδελφοσύνη, την ομοψυχία και την ειρήνη, μιμούμενος τον Δεσπότη Χριστό στο σωτηριολογικό του έργο. Αυτή η γνήσια αγάπη, η οποία είναι το τέλος του στόχου της αρετής, έχει ως βάση της την πίστη.

Αυτή η πίστη, κατά τον άγιον Νεκτάριον Πενταπόλεως, αποτελεί ένα από τα βασικά προσόντα του εκκλησιαστικού ποιμένος. Σημειώνει στην Ποιμαντική του εν σχήματι διαλόγου ερωταποκρίσεων: «Πότε ο πνευματικός ποιμένας δείχνει ότι έχει σταθερή και δυνατή πίστη; Όταν είναι έτοιμος να θυσιάσει τον εαυτό του για το ποίμνιό του, όταν βαδίζει πάνω στα ίχνη του Σωτήρα και των Αποστόλων Του, όταν έχει απεριόριστη πεποίθηση στην θεία προστασία, όταν έχει σταθερή και βέβαιη την ελπίδα προς τον Σωτήρα Χριστό, όταν επιμένει με ψυχική γαλήνη τις θλίψεις, όταν πράττει τα πάντα, προκειμένου να ευαρεστήσει τον Θεό, όταν υπομένει με χαρά την περίοδο των δοκιμασιών ευχαριστώντας τον Θεό γι' αυτές, όταν αντιμετωπίζει με θάρρος όλες τις απανταχού επιθέσεις και όταν πιστεύει δίχως δισταγμό όπως και ο Παύλος: ``ότι είναι δυνατός και ικανός να φυλάξει έως τη μεγάλη ημέρα της Δευτέρας Παρουσίας το θησαυρό του αποστολικού έργου τον οποίο ο ίδιος ο Χριστός του είχε εμπιστευθεί`` (Β΄ Τιμ. α΄ 12)» .

Συνοπτικά να αναφέρουμε ότι ο ηγαπημένος μαθητής Ιωάννης διακελεύει: «αύτη εστίν η νίκη η νικήσασα τον κόσμον, η πίστις ημών».

Διαβάστε τη συνέχεια **στο έγγραφο της Ιεράς Μονής Μαχαιρά με τίτλο:**
[Κυπριανός - Εθνομάρτυρας ή Ιερομάρτυρας](#)